

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ДІЙ У ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Подгорна Вікторія, Кокотєєва Анастасія

Державний університет «Одеська політехніка», Одеса

Анотація. В статті розглядається проблема фізичної підготовленості студентської молоді до дій в екстремальних умовах військового стану. Визначено, що для досягнення необхідного ступеня готовності до дій в екстремальних умовах навчальний процес з фізичного виховання потребує створення навчально-екстремальної обстановки, де найважливішим елементом навчальної ситуації буде моделювання психологічних труднощів, а також включення трьох груп стресогенів: спортивно-ігрові, ситуаційні, реальні екстремальні.

Ключові слова: фізичне виховання, фізична підготовка, екстремальні умови, заклади вищої освіти.

Вступ. Сьогодні результат фізичної підготовки студентів проявляється в реальних екстремальних умовах військового часу, притаманних великій частині нашої країни. Вона оцінюється за часовими, кількісними та якісними показниками виконання певних завдань, прийомів та дій в умовах психотравмуючих та демобілізуючих факторів, характерних для бойової обстановці [1, 3].

Діяльність будь-якого громадянина в екстремальних умовах воєнного часу є системою взаємопов'язаних дій, які здійснюються для досягнення суспільно значущих цілей (забезпечення вимог пожежної безпеки, охорона громадських об'єктів та спеціальних вантажів, територіальна оборона держави та інших завдань), заснованих на реальному або потенційному використанні зброї, техніки, психологічному впливі та інших засобів. Вона є специфічною за

цілями, завданнями, умовами та засобами. Її специфіка визначається насамперед тим, що у вона має виражений екстремальний характер, підвищене моральне, психічне та фізичне навантаження [3].

Для здійснення громадської активності в районах, де проводяться бойові дії, студентам потрібно мати не лише значний потенціал до фізичних, моральних, технічних та пізнавальних можливостей, а й бути, в першу чергу, готовим до дій у складній психологічній обстановці, подолання екстремальних ситуацій [3].

Обумовленість результативності діяльності в екстремальних умовах тісним взаємозв'язком практичної та фізичної підготовленості, потенційною полярністю та непередбачуваністю психоемоційної реакції на зміну зовнішніх умов [1] визначають необхідність цілеспрямованого створення спеціальних педагогічних умов в освітньому процесі фізичної підготовки студентів ЗВО, які б сприяли рішенню спеціальних завдань з формування рухових умінь та навичок, розвитку фізичних якостей та психологічної готовності до дій в екстремальних умовах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано в межах наукової теми кафедри фізичного виховання та спорту Державного університету «Одеська політехніка» «Вплив фізичних вправ різної спрямованості на психофізичний стан різних верств населення» (№ 211-49, наказ Одеської політехніки від 06.04.2021р. № 164-в.)

Мета дослідження: визначити технологічні засади навчання діям в екстремальних умовах.

Завдання дослідження:

1. Встановити основні педагогічні умови реалізації освітнього процесу з фізичного виховання в ЗВО.
2. Визначити умови організації теоретичних, практичних та контрольних занять з підготовки студентів до дій в екстремальних умовах.

Матеріал і методи дослідження. Аналіз літературних джерел, синтез та аналогія.

Результати дослідження та їх обговорення. Фізична підготовка сприяє розвитку психофізичних механізмів, які забезпечують можливості організму людини швидко змінювати структуру діяльності, прискорити розумову діяльність, підвищити якість сприйняття зовнішньої ситуації. У процесі занять фізичними вправами удосконалюється стійкість до екстремальних ситуацій, розвивається нервово-психічна витривалість, набувається досвід емоційно-вольової поведінки [1, 3, 5]. Проте, все це реалізується за умови включення до занять з фізичного виховання спеціальних засобів, які дозволяють відтворювати і моделювати реальні екстремальні умови, адже використання лише засобів фізичної культури у навчальному процесі не дають належного ефекту на рівні психологічної підготовки до активної діяльності в умовах воєнного стану країни.

У процесі фізичної підготовки студентів треба реалізувати завдання формування та вдосконалення сенсорно-моторних якостей, виховання психічних компонентів стійкості до фізичних навантажень, виховання емоційної вольової стійкості [2, 5]. Досягнення затребуваного ступеня формування готовності до дій у екстремальних умовах потребує створення навчально-екстремальної обстановки, де найважливішим елементом навчальної ситуації є моделювання психологічних труднощів, близьких за значенням до бойових [4]. В такому випадку передбачається включення у фізичне виховання студентів трьох груп стресогенів: спортивно-ігрові, ситуаційні, реальні екстремальні.

Таким чином, найважливішою організаційно-педагогічною умовою реалізації освітнього процесу з фізичного виховання у ЗВО є необхідність розробки спеціальних засобів фізичної культури, які б відповідали вимогам розвитку фізичних якостей, формування спеціальних рухових умінь, навичок та психоемоційної стійкості до стресів (зовнішні перешкоди).

З метою збереження традиційних форм проведення занять, що існують у системі фізичного виховання ЗВО, а також забезпечення запровадження нових прийомів навчання в навчально-виховний процес, ми сформулювали такі

психолого-педагогічні умови реалізації моделі підготовки до дій в екстремальних умовах:

1. Комплекс спеціального навчання повинен включати чотири форми занять: теоретичні, практичні, контрольні-коригувальні, контрольні.

2. Для виявлення оптимального обсягу навчального навантаження слід використовувати 10, 20, 30 відсоткове співвідношення засобів навчання для подолання екстремальних умов діяльності до загального обсягу навантаження у фізичній підготовці студентів.

3. Основними засобами навчання необхідно вважати моделі умов екстремальної обстановки (теоретичні та практичні), включені до комплексу засобів фізичної культури та способи їх подолання (моделі оптимальних способів подолання екстремальних умов, враховуючи індивідуальні особливості кожного учня).

4. Процес підготовки студентів до дій в екстремальних умовах слід включити до програм з фізичного виховання на кожен рік навчання, розподіляючи моделі екстремальних умов залежно від фізичної підготовленості учнів.

При організації теоретичних занять, метою яких є формування спеціальних знань про екстремальні умови діяльності та способи їх успішного подолання:

- навчальний матеріал складають теоретичні моделі екстремальних умов та способів їх подолання у вигляді інтелектуальних завдань;
- основними методами навчання слід вважати ігрову, індивідуально-групову форми проведення занять;
- процес вирішення завдань повинен включати групове обговорення: кожен студент самостійно знаходить оптимальний з його погляду варіант виходу з екстремальних умов;
- обговорення ухваленого рішення може здійснюватися як групою студентів, так і окремо з кожним з них викладачем;

- у теоретичних заняттях слід використовувати ті моделі екстремальних ситуацій, які планується використовувати як навчальний матеріал у практичних заняттях.

При організації практичних занять, метою яких є закріплення знань та формування умінь та навичок щодо подолання екстремальних умов:

- здійснення контролю та корекції засвоєння;
- діагностика реального рівня готовності до дій у екстремальних умовах;
- навчальний матеріал складають практичні моделі екстремальних умов та моделі рівня готовності до дій у них;
- основним методом навчання вважається практичний метод фізичної підготовки (фізична вправа);
- практичні моделі екстремальних умов включаються як структурний елемент у засоби фізичної культури за умови їхньої відповідності теоретичним моделям та несподіванки виникнення для учнів як перешкоди;
- у кожному занятті рекомендується використовувати дві, три ситуації;
- в заключній частині практичних занять необхідно проводити відновлювальні заходи задля формування оптимального фізичного та психічного стану студентів.

При організації контрольних занять, метою яких є оцінка готовності студентів до дій в екстремальних умовах;

- матеріал, що використовується, визначається моделями оцінки підготовленості учнів до дій в екстремальних умовах (освітній стандарт), теоретичні та практичні моделі екстремальних умов;
- оцінювання рівня підготовленості студентів до дій в екстремальних умовах проводиться у двох напрямках: 1) оцінка знань про екстремальні умови та способи їх подолання у вигляді теоретичного заліку (екзамену); 2) оцінка умінь долати екстремальні ситуації – у навчально-бойових умовах (наприклад, вогнева смуга психологічної підготовки пожежників).

Для досягнення об'єктивності та достовірності одержуваних відомостей рекомендується використовувати фізичні вправи, у яких моделюються екстремальні ситуації, що відповідають створенню умов реальних бойових дій.

Висновки. Таким чином, необхідні організаційно-педагогічні умови реалізації освітнього процесу підготовки студентів ЗВО до виконання громадських дій в екстремальних умовах можуть бути представлені технологією навчання, в яку входить: моделювання екстремальних ситуацій; використання спеціального обмундирування; врахування індивідуальних особливостей студентів (індивідуальний стиль діяльності, націленість на формування соціально та професійно значущих якостей особистості); використання теоретичних, практичних, контрольних-корекційних та контрольних занять; застосування технічних засобів навчання та засобів фізичної культури; оптимізація обсягу навчального навантаження за умови розподілу студентів на групи 10%, 20%, 30%; включення засобів підготовки з подолання екстремальних умов.

Перспективи подальших досліджень полягатимуть у визначенні комплексу засобів фізичної підготовки студентів до подолання екстремальних умов.

Список використаної літератури

1. Волохова Г. О., Кащенко О. А. Психологічна підготовка курсантів як необхідний процес в умовах сучасної війни. Концептуальні напрями розвитку системи фізичної підготовки в Збройних Силах України в сучасних умовах та нормативноправові акти, що забезпечують її функціонування: матеріали Всеармійської наук.-метод. конф., м. Київ, 21–22 жовт. 2015. С. 120–123.

2. Гогунув Е. Н. Интеллектуальные задачи в спортивной практике. Самара. 2000. 98 с.

3. Корольчук М. С., Крайнюк В. М. Соціальнопсихологічне забезпечення діяльності у звичайних та екстремальних умовах. Київ: «Ника-Центр». 2006. 400 с.

4. Павлушенко, С. Психотравмуючі фактори бойової діяльності. Вісник Національного університету оборони України. 2020. № 5. С. 137–143.

5. Подгорна В. В., Смолякова І. Д., Апенько Д. В. Вплив силових тренувань на психоемоційний стан студентів. Перспективи та інновації науки. 2021. № 5(5). С. 542–554.